

Fiscaliteit en politiek : het lokaal niveau. Een analyse in de 308 Vlaamse gemeenten

door Johan ACKAERT

Assistent aan de Economische Hogeschool Limburg.

“Uw partij is oververtegenwoordigd in gemeenten die ter zake slecht scoorden !” Deze uitspraak viel tijdens een debat over de financiële en fiscale situatie van de gemeenten en suggereerde een verband tussen de participatie van bepaalde partijen aan de lokale bestuursmeerderheden en het financieel en fiscaal beleid in die gemeenten¹. Anderzijds wordt vaak druk gespeculeerd op de reactie van de kiezers op het gevoerde (lokaal) fiscaal beleid². Het is de bedoeling van deze bijdrage de aard en de richting van beide relaties te onderzoeken.

I. Lokale fiscaliteit

A. Lokale fiscaliteit in België

De inkomsten van de Belgische gemeenten (voor de gewone dienst, dus met uitzondering van de investeringen) kennen globaal een drievoudige oorsprong, met name dotaties van de centrale overheid, de eigen fiscaliteit en de andere inkomsten. Inzake dotaties kan een onderscheid gemaakt worden tussen de algemene dotaties (waaraan geen bijzondere voorwaarden verbonden zijn voor de aanwending, b.v. het Gemeentefonds) en de specifieke dotaties (die bestemd zijn voor de financiering van wel omschreven opdrachten). Tot de andere inkomsten behoren de opbrengsten uit het patrimonium (b.v. verhuur), dienstverlening, tarieven e.a.³.

De wet van 5 januari 1976 voorzag een stijving van het Gemeentefonds door een afname van 7,65% van de totale belastingsontvangsten van de Belgische Staat. Dit principe werd reeds verlaten door de wet van 5 augustus 1978 die de aangroei van het Gemeentefonds verbond met de aangroei van de begrotingskredieten⁴. In het licht van opeenvolgende besparingsmaatregelen (ter bestrijding van de crisis der staatsfinanciën) betekende dit de facto een inkrimping. Deze nieuwe wijze van financiering van het Gemeentefonds bleef in grote lijnen bewaard tot op heden en wordt in de nabije toekomst wellicht niet gewijzigd⁵.

(1) De geciteerde uitspraak kwam van E. BRUYNINCKX (CVP) tijdens het debat *Kiezen of delen*, BRT-TV2 op 4 oktober 1988.

(2) Zie b.v. *De Financieel Economische Tijd*, 4 oktober 1988.

(3) R. MAES, *De territoriale decentralisatie. Huidige situatie en toekomstperspectieven*. Brussel, 1985, blz. 191.

(4) GEMEENTEKREDIET VAN BELGIE, *De activiteit en de financiën van de lokale en regionale sector in 1979*. Brussel, 1980, blz. 9.

(5) DIENSTEN VAN DE EERSTE MINISTER, *Regeringsverklaring*. Brussel, 1988, blz. 22.

De eigen gemeentelijke fiscaliteit bestaat uit ca. 135 verschillende belastingen en retributies. De (in opbrengst) grootste soorten zijn de opcentiemen op de onroerende voorheffing en de aanvullende belasting op de personenbelasting. In orde van belang worden ze gevolgd door de belasting op de drijfkracht, het afhalen van het huisvuil en de opdecieem op de verkeersbelasting⁶.

Tabel I geeft een beeld van de evolutie in de onderlinge verhoudingen tussen deze inkomstenbronnen. 1977 werd als startpunt gekozen omwille van de samenvoeging van gemeenten (die de lokale kaart hertekende) per 1 januari van dat jaar, 1985 omwille van de beschikbaarheid van de cijfergegevens. Om een zo groot mogelijke nauwkeurigheid na te streven is deze tabel gebaseerd op de gemeentelijke rekeningen, niet op de begrotingen⁷.

TABEL I
Evolutie van de gemeenteontvangsten (1977-1985) (in procenten)

	1977	1985
BELASTINGEN FONDSEN	29,7	34,3
- Algemene	34,0	25,4
- Specifieke	15,7	12,8
ANDERE	20,6	27,5

In deze tabel valt vooral het inkrimpen van het relatief aandeel van de fondsen (dotaties) op ten voordele van de eigen fiscaliteit en de andere inkomstenbronnen (waaronder de tarieven). Deze evolutie moet in het licht gezien worden van zowel de crisis der staatsfinanciën als de crisis van de financiën van de plaatselijke besturen. Op deze problematiek wordt in deze bijdrage verder niet ingegaan. Het volstaat hier enkel te vermelden dat in 1982 meer dan één vijfde van de Belgische gemeenten tegen een begrotingstekort aankeek⁸. In dit kader schroefde de centrale overheid de dotatie voor het Gemeentefonds terug maar stond ze de gemeenten via de financierwet van 11 april 1983 anderzijds toe de aanslagvoeten van de aanvullende belasting op de personenbelasting te verhogen boven de drempel van 6% die voorheen bestond. In het bestrijden van de begrotingstekorten kregen de gemeenten m.a.w. meer fiscale armslag. De regering drukte toen de verwachting uit dat 80% van de gemeenten de belastingsdruk niet zou verhogen⁹. In werkelijkheid greep 48,8% van de gemeenten deze kans aan om de aanvullende personenbelasting te verhogen¹⁰.

(6) G. VAN DAELE, Een evaluatie van de gemeentelijke fiscaliteit. In: *Gemeentekrediet van België*, 1981, nr. 137, blz. 129-156; A. VAN DROMME, Een overzicht van de gemeentebelastingen. In: *De gemeente*, 1985, nr. 3, blz. 85-92.

(7) GEMEENTEKREDIET VAN BELGIE, a.w., blz. 10; GEMEENTEKREDIET VAN BELGIE, a.w., 1988, blz. 14.

(8) Voor een bondig overzicht van deze problematiek, zie F. HAEX, *Zwartboek gemeentefinanciën*. Brussel, 1983, 33 blz.

(9) *Keesings historisch archief*, 22 oktober 1982, blz. 676.

(10) L. VERSELE, De sanering van de gemeentefinanciën. In: *Documentatieblad Ministerie van Financiën*, 1985, nr. 1-2, blz. 46.

B. Lokale fiscaliteit en fiscale illusie

Fiscale illusie staat ruwweg voor de onderschatting door de burger van de kosten (in de vorm van belastingen) van de goederen en diensten geleverd door de overheid. De burger kan in die optiek onvoldoende de lusten en de lasten van de overheidsbestedingen afwegen. Dit heeft voor gevolg dat de overheidsuitgaven (en bijgevolg de globale belastingsdruk) opgedreven worden. Het reduceren van de fiscale illusie zou a contrario een negatieve invloed uitoefenen op de omvang van de overheidsuitgaven¹¹. De onderschatting van de kosten van de overheidsvoorzieningen staat o.a. in verband met de (on)doorzichtigheid van de financieringsmechanismen van de overheid. Verder toonde een onderzoek in Zwitserland dat de fiscale illusie afneemt naarmate de burger meer rechtstreeks betrokken geraakt bij de politieke besluitvorming (representatieve democratie versus directe met de variant van het referendum als tussenstap)¹².

Verschillende auteurs wijzen op het fenomeen van de fiscale illusie bij het beschrijven van het Belgisch model van de gemeentefinanciën¹³. Die fiscale illusie wordt op verschillende manieren in de hand gewerkt. Vooreerst is er het weliswaar toegenomen maar nog altijd beperkt aandeel van de eigen fiscaliteit in de ontvangsten van de gemeenten. Het Gemeentefonds wordt uiteraard gevoed door de belastingbetaler maar dit kanaal is niet direct zichtbaar. Dit geldt tevens voor de specifieke dotaties. In de tweede plaats betaalt de burger de verschillende belastingen gespreid over het jaar (en soms verschillende jaren). Ten derde zijn de inningskanalen zeer complex. De belangrijkste lokale belastingen worden door het centraal bestuur geïnd (vaak bovenop de rijksbelasting) en na aftrek van inningskosten doorgestort naar de gemeenten. Daarentegen moet opgemerkt worden dat de burger in principe over de mogelijkheid beschikt in de verschillende belastingsaanslagformulieren na te gaan wat bestemd is voor zijn gemeente.

Het verhogen van het aandeel eigen fiscaliteit in de totale gemeentelijke ontvangsten zou in het licht van bovenstaande kunnen meebrengen dat de burger nauwer toekijkt op wat de gemeentelijke overheid met zijn middelen aanvangt. Aan de overzijde betekent dit op haar beurt een grotere bewustheid (of 'sterkere politieke reflex') bij de lokale politici van de prijs die zij de burger aanrekenen voor het verstrekken van goederen en diensten. Als gevolg hiervan mag in principe verwacht worden dat de verschillende politieke partijen zich differentiëren in het bepalen van de lokale fiscale druk. Dit zou een variatie in de lokale fiscaliteit en in de toename ervan moeten meebrengen naar gelang van de aanwezigheid van de verschillende politieke partijen in de colleges van burgemeester en schepenen. Die verwachting wordt bovendien gevoed door het feit dat de campagnes rond

(11) C. GOETZ, Fiscal illusion in state and local finance. In: T. BORCHERDING, *Budgets and bureaucrats: the sources of government growth*, Durham, 1977, blz. 184-185.

(12) W. POMMERREHNE, F. SCHNEIDER, Fiscal illusion, political institutions and local public spending. In: *Kyklos* (International Review for Social Sciences), 1978, nr. 3, blz. 396-398.

(13) W. MOESEN, J. VANNESTE, Determinanten van de gemeentelijke uitgaven. In: *Economisch en statistisch tijdschrift*, 1980, nr. 5, blz. 638-639.

de gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober 1982 gekenmerkt werden door de precaire financiële situatie waarin de gemeenten verkeerden¹⁴.

In de volgende paragrafen wordt nagegaan of dit fenomeen zich de jongste jaren voltrokken heeft. Dit proberen we door de invloed van de partijen vertegenwoordigd in het schepencollege in de 308 Vlaamse gemeenten op de lokale fiscaliteit te onderzoeken.

II. Beschrijving van variabelen

A. De variabele politiek

Dit onderzoek blijft enkel stilstaan bij de vraag of het fiscaal gedrag van de 308 Vlaamse gemeenten varieert met de aanwezigheid van de vier grote *nationale* politieke partijen (met name de CVP, de SP, de PVV en de VU) in de lokale bestuursmeerderheden of opposities. Dit gebeurt niet probleemloos. In de eerste plaats treedt niet elke nationale politieke partij in elke gemeente aan bij de gemeenteraadsverkiezingen. In de tweede plaats nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen lijsten deel zonder nationaal nummer zoals het uitgereikt wordt door de minister van Binnenlandse Zaken. Dit betekent echter niet dat deze zomaar mogen teruggevoerd worden tot lokale lijsten zonder enige verwijzing naar het nationaal politiek bedrijf. Onder deze lijsten die niet onder een nationaal nummer deelnemen aan de verkiezingen kunnen zowel scheurlijsten van nationale partijen, kartels tussen verschillende nationale partijen (eventueel met het oog op het breken van een absolute meerderheid), nationale partijen die verkiezen onder een andere naam aan de verkiezingen deel te nemen als authentieke plaatselijke lijsten schuilgaan¹⁵.

Deze problemen probeerden we in de eerste plaats op te lossen door de identiteit van de niet-nationale lijsten na te gaan. Zo slaagden we erin een aantal lijsten die niet onder een nationaal nummer deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 en 1988 toch thuis te brengen onder een nationale partij. Hiertoe beschikten we over lijsten, afgeleverd door de betrokken nationale partijen, van die gemeenten waar zij een plaatselijke lijst 'erkennen'. Die lijsten hergroepeerden we onder de betrokken nationale partij. Dit heeft voor gevolg dat de gepubliceerde cijfers over de aanwezigheid van de nationale politieke partijen in de gemeenten kunnen afwijken van andere publikaties. Daarmee was het probleem van de niet-deelname van nationale partijen aan de gemeenteraadsverkiezingen in sommige gevallen nog niet afdoende opgelost en was het gevaar bijgevolg niet denkbeeldig dat de vergelijkingsbasis voor de analyses vertekend is. Een nationale partij kan b.v. door middel van samenwerkingsverbanden met andere lokale groeperingen wel vertegenwoordigd zijn in de gemeentelijke politieke arena zonder dat we er weet van hebben. Derhalve opteerden we om voor elke partij slechts die gemeenten te selecteren waar ze deelnam aan de gemeenteraadsverkiezingen van 10 ok-

(14) *Keesings historisch archief*, 29 oktober 1982, blz. 691.

(15) B. PIJNENBURG, *Locale coalitievorming in België: een multi-dimensionele verkenning*. In: *Tijdschrift voor sociologie*, 1988, nr. 1-2, blz. 223-224.

tober 1982 en pas daarna te onderzoeken of er een verschil optrad inzake fiscaal gedrag naar gelang van haar aanwezigheid in meerderheid of oppositie. Kartellijsten werden in dit onderzoek niet betrokken. Tabel II geeft een beeld van de onderzoeksgroep¹⁶.

TABEL II

Aanwezigheid van de nationale partijen in de gemeenten

	DEELNAME AAN DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN			AANWEZIG IN MEERDERHEID
	10.10.1982	29.10.1988	10.10.1982 & 9.10.1988	1983-1988
CVP	285	284	280	192
SP	267	264	252	98
PVV	203	219	181	88
VU	187	174	158	64
Aantal gemeenten : 308				

De aanwezigheid van de nationale politieke partijen in de bestuursmeerderheden op zich lijkt ons een te zwakke basis te zijn om conclusies te formuleren over de relatie tussen lokale politiek en lokale fiscaliteit. Om aan dit bezwaar tegemoet te komen wogen we de aanwezigheid van elke partij in de bestuursmeerderheden. Daartoe berekenden we voor elke gemeente het gewicht van de raadsleden van elke meerderheidspartij in het totaal aantal raadsleden dat de politieke meerderheid in de gemeente vormt. Het resultaat drukten we in percentagevorm uit. Het gemiddelde gewicht bedroeg voor de CVP 81,6%, voor de SP 41,1%, voor de PVV 35,3% en voor de VU 31,1%.

B. De variabele fiscaliteit

In deze bijdrage beperken we ons tot de twee grootste lokale belastingen, met name de opcentiemen op de onroerende voorheffing en de aanvullende personenbelasting. Beiden staan in voor meer dan 80% van de gemeentelijke fiscaliteit¹⁷.

De behandelde periode betreft de fiscale aanslagjaren 1982-1986. We opteerden voor 1982 als startpunt omdat dit jaar het einde was van de vorige uittreedende legislatuur. De keuze voor 1986 als eindpunt van de analyse wordt niet alleen verklaard door de beschikbaarheid van de gegevens maar evenzeer door de naderende gemeenteraadsverkiezingen. Nogal wat gemeenten verlaagden één tot

(16) Voor de stemcijfers en zetelverdelingen in de gemeenten, zie MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, *Officieuze uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober 1982*; MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT, *Officieuze uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988*. Voor de samenstelling van de lokale bestuursmeerderheden, zie C. YSEBAERT, L. ASSELBERGHS, *Gemeentelijk zakboekje 1988*. Antwerpen, 1987, 274 blz. (+ 310 blz. bijlagen).

(17) B. HEYNDELS, J. VUCHELEN, *De Belgische gemeentebelastingen*. Tekst voorgesteld op het colloquium 'De gemeentefinanciën anno 1988' ingericht door het Von Mises Instituut op 9 september 1988.

twee jaren voor de verkiezingen de belastingstarieven. Tussen 1986 en 1987 verminderden 148 Belgische gemeenten de aanvullende personenbelasting, terwijl 42 gemeenten die aanslagvoet verhoogden. In 91 gemeenten daalden de opcentiemen onroerende voorheffing terwijl deze belasting in 22 gemeenten verzwaaarde¹⁸.

III. De belastingstarieven

A. Het tarief opcentiemen op de onroerende voorheffing

In Vlaanderen bedroeg het gemiddelde tarief in 1982 1290 opcentiemen. Het waargenomen maximum bedroeg 3900 en het minimum 340. In 1986 was het gemiddelde opgelopen tot 1720. Het maximum milderde tot 3400 terwijl het minimum status quo bleef¹⁹. Tabel III geeft de spreiding van de opcentiemen in 1986 weer naar gelang van de aanwezigheid van elke vermelde politieke partij in het college van burgemeester en schepenen.

TABEL III

Tarief opcentiemen onroerende voorheffing naar aanwezigheid in meerderheid of oppositie (1986)

	OPPOSITIE	MEERDERHEID	SIGN F
CVP	1779	1695	0,157
SP	1661	1785	0,042
PVV	1670	1757	0,234
VU	1688	1655	0,661

Onder het 0.05 niveau stellen we enkel een samenhang vast tussen de aanwezigheid van de SP in de lokale meerderheden en het bedrag van de onroerende voorheffing. Deze vaststelling moet met de nodige omzichtigheid behandeld worden. Het betreft hier enkel het tarief van de onroerende voorheffing. We vermoeden dat dit tarief mede wordt beïnvloed door het gemiddelde onroerend inkomen per inwoner en door het aantal inwoners²⁰. Door deze achtergrondvariabelen mee in een regressiemodel te plaatsen met het tarief onroerende voorheffing als afhankelijke variabele verkrijgen we een multipel regressiecoëfficiënt van 0,369 met $R^2 = 0,136$ (sig F = 0,00). De significantie en het belang van de betrokken variabelen waren :

(18) GEMEENTEKREDIET VAN BELGIE, *a.w.*, blz. 16.

(19) *Bulletin der Belastingen*, 1983, nr. 621, blz. 2563-2585; *Bulletin der Belastingen*, 1987, nr. 665, blz. 2208-2230.

(20) De gegevens inzake de totale onroerende inkomens, onbebouwde, bebouwde (gewone), bebouwde (nijverheid) en bebouwde (uitrusting) werden ter plaatse op het Hoofdbestuur van het Kadaster (Ministerie van Financiën) geraadpleegd en genoteerd. Onze bijzondere dank gaat hierbij uit naar de heren F. DEMEY, directeur-generaal; R. FAVOREEL, inspecteur-generaal en M. DUMONT, Adviseur voor de hulp geboden bij en de toelating tot het raadplegen. Als bron voor de inwonersaantallen gebruikten we NIS, *Bevolkingsstatistieken* 1986, blz. 5-35.

	CORRELATIE	PART COR	PARTIAL COR	SIG T
SP IN MEERDERHEID	0,125	0,105	0,112	0,068
ONROEREND INKOMEN	-0,211	-0,270	-0,279	0,000
BEVOLKING	0,226	0,275	0,284	0,000

Uit deze cijfers blijkt dat de aanwezigheid van de SP in de meerderheid als verklaring voor het tarief geen stand houdt wanneer de andere achtergrondvariabelen in het onderzoek worden betrokken. De negatieve richting van het verband tussen het gemiddeld onroerend inkomen per inwoner en het tarief onroerende voorheffing wijst erop dat gemeentebesturen genoodzaakt zijn een hoog tarief in te stellen daar waar het gemiddeld kadastraal inkomen relatief laag is om een zekere belastingsopbrengst te garanderen.

B. Het tarief aanvullende personenbelasting

In Vlaanderen bedroeg het gemiddelde percentage aanvullende belasting op de personenbelasting in 1982 gemiddeld 5,9%. Het maximum was bij wet bepaald op 6%. Drie gemeenten hieven dit type belasting niet. In 1986 was dit gemiddelde opgelopen tot 6,5%. Het maximum bedroeg op dat moment 9%²¹. Tabel IV geeft een beeld van de variatie in dit tarief naar aanwezigheid van de nationale politieke partijen in meerderheid of oppositie.

TABEL IV

Tarief aanvullende personenbelasting naar aanwezigheid in meerderheid of oppositie (1986)

	OPPOSITIE	MEERDERHEID	SIGN F
CVP	6,7	6,5	0,146
SP	6,5	6,7	0,102
PVV	6,6	6,5	0,693
VU	6,5	6,7	0,341

Uit tabel IV blijkt geen enkel verband tussen de aan- of afwezigheid van de nationale politieke partijen in de bestuursmeerderheden en het tarief van de aanvullende personenbelasting. Opnieuw dient aangestipt dat het hier enkel tarieven betreft. In de volgende paragrafen wordt nagegaan of er sprake is van een verband tussen de aanwezigheid van de nationale partijen in de meerderheden en de reële fiscale druk in de gemeenten.

IV. De reële fiscale druk

A. De onroerende voorheffing

De gemiddelde kadastrale voorheffing per inwoner bedroeg in 1982 2230 F. per inwoner, met een maximum van 9272 F. en een minimum van 889 F. De me-

(21) *Bulletin der Belastingen*, a.w.

diaan was 1932 F. In 1986 waren deze bedragen opgelopen tot 3236 F. voor het gemiddelde, 9954 F. voor het maximum, 1110 F. voor het minimum en 2886 F. voor de mediaan²². Tabel V geeft een beeld van de onroerende voorheffing per inwoner naar aanwezigheid van de nationale politieke partijen in de bestuursmeerderheden.

TABEL V

Gemiddelde onroerende voorheffing naar aanwezigheid in meerderheid of oppositie (1986)

	OPPOSITIE	MEERDERHEID	SIGN F
CVP	3103	3242	0,428
SP	3110	3316	0,242
PVV	3220	3489	0,214
VU	3335	3264	0,701

Uit tabel V blijkt geen significante relatie naar voor te komen tussen de aanwezigheid van de nationale politieke partijen in de meerderheden en de reële gemiddelde onroerende voorheffing per inwoner.

Het zou te vroeg zijn hieruit te besluiten tot de totale afwezigheid van een verband tussen de factor politiek en de reële onroerende voorheffing. De omvang van de aanwezigheid van de politieke partijen in de bestuursmeerderheden is, zoals vermeld, niet gelijk verdeeld. Om dit probleem op te lossen, correleerden we voor alle gemeenten waar de vermelde partij deel uitmaakt van de politieke meerderheid het gewicht van de betrokken partij met de gemiddelde onroerende voorheffing. De samenhang tussen het gewicht van elke partij in de meerderheid en de onroerende voorheffing ziet er als volgt uit:

	CVP	SP	PVV	VU
CORRELATIE	-0,169	0,208	-0,296	-0,130
SIGNIFICANTIE	0,010	0,020	0,003	0,153

Ogenschijnlijk treffen we een negatief verband aan tussen enerzijds het gewicht van de CVP en PVV in de bestuursmeerderheden en anderzijds de reële onroerende voorheffing. Daarnaast stellen we een positieve relatie vast tussen het SP-gewicht en de onroerende voorheffing. Opnieuw moet de vraag gesteld worden naar de invloed van andere variabelen die mogelijkwijze het effect van het gewicht in de bestuursmeerderheden van de betrokken partijen reduceren. Tabel VI publiceert de resultaten van regressiemodellen waarin naast het gewicht van de partijen in de coalities ook het gemiddeld onroerend inkomen per inwoner en het bevolkingsaantal opgenomen worden.

(22) De gemiddelde onroerende voorheffing berekenden we door eerst het percentage onroerende voorheffing van de staat (1,25%) te vermenigvuldigen met het tarief opcentiemen onroerende voorheffing en daarna te delen door honderd. Aan de hand van het alzo bekomen percentage berekenden we vervolgens de gemiddelde onroerende voorheffing per inwoner in de gemeenten. In werkelijkheid wordt een korting toegekend aan sociale woningen. Wegens de onbeschikbaarheid van statistische gegevens over deze kortingen hielden we daarmee geen rekening in onze analyse.

TABEL VI
T-test op onafhankelijke variabelen

	MULT R	R ²	SIGN F	PART COR	PAR- TIAL COR	SIG T
COLLEGES MET CVP	0,743	0,552	0,000			
GEWICHT PARTIJ				-0,004	-0,007	0,927
ONROEREND IN- KOMEN				0,601	0,668	0,000
BEVOLKING				0,254	0,354	0,000
COLLEGES MET SP	0,706	0,498	0,000			
GEWICHT PARTIJ				0,191	0,260	0,012
ONROEREND IN- KOMEN				0,540	0,606	0,000
BEVOLKING				0,264	0,349	0,001
COLLEGES MET PVV	0,788	0,619	0,000			
GEWICHT PARTIJ				-0,094	-0,151	0,166
ONROEREND IN- KOMEN				0,642	0,721	0,000
BEVOLKING				0,246	0,372	0,000

Uit tabel VI blijkt dat het aanvankelijke vastgestelde negatieve verband tussen het gewicht van de CVP en PVV in de bestuursmeerderheden enerzijds en de reële onroerende voorheffing anderzijds verdwijnt bij het onder controle houden van de variabelen onroerende inkomen en bevolking. Vooral het aanwezige onroerend inkomen in de gemeenten verklaart de omvang van de onroerende voorheffing, en in mindere mate het bevolkingscijfer.

Daarentegen houdt het positieve verband tussen het gewicht van de SP in de bestuursmeerderheden en de reële onroerende voorheffing wel stand, zij het dat de invloed ervan veel minder groot is dan deze van (vooral) het onroerend inkomen in de gemeenten en het bevolkingscijfer.

B. De aanvullende personenbelasting

De gemiddelde belasting per inwoner (gebaseerd op het mediaaninkomen per belastingsaangifte) bedroeg in 1982 2332 F. Het maximum was 3806 F. en het minimum 0 F. terwijl de mediaan 2275 F. bedroeg. In 1986 was het gemiddelde opgelopen tot 3740 F., het maximum tot 9343 F. en de mediaan tot 4717 F. Het minimum bleef op 0 F. staan. Tabel VIII geeft de spreiding ter zake naar aanwezigheid van de verschillende partijen in de coalities²³

(23) Wij bepaalden de gemiddelde aanvullende personenbelasting door eerst op de mediaaninkomens het aandeel rijksbelasting te berekenen (voor alleenstaanden) en dit te vermenigvuldigen met het percentage aanvullende personenbelasting. Dit bedrag werd vermenigvuldigd met het aantal aangiften en daarna gedeeld door het aantal inwoners. Als bron voor het mediaaninkomen aanslagjaar

TABEL VII

Gemiddelde aanvullende personenbelasting naar aanwezigheid in meerderheid of oppositie (1986)

	OPPOSITIE	MEERDERHEID	SIGN F
CVP	3762	3758	0,967
SP	3746	3909	0,107
PVV	3893	3875	0,878
VU	3828	4041	0,103

Uit deze cijfers kan niet besloten worden tot het bestaan van een significante relatie tussen de aanwezigheid van de betrokken partijen in de lokale meerderheden en de reële aanvullende personenbelasting. Net zoals bij de onroerende voorheffing gingen we na wat het effect is van het gewicht van de betrokken partijen (daar waar ze beleidsverantwoordelijkheid dragen) in de bestuursmeerderheden op de onroerende voorheffing :

	CVP	SP	PVV	VU
CORRELATIE	-0,185	0,050	-0,098	-0,013
SIGNIFICANTIE	0,005	0,312	0,185	0,461

Uit deze gegevens kan voorlopig besloten worden dat naarmate het gewicht van de CVP in de bestuursmeerderheid toeneemt de aanvullende personenbelasting afneemt. Deze vaststelling controleerden we opnieuw in een regressiemodel met als bijkomende achtergrondvariabelen het mediaaninkomen en het bevolkingsaantal. Het multipel regressiecoëfficiënt bedraagt .510 en $R^2 = .260$ met als Sign F 0.00. De significantie en het belang van de betrokken variabelen waren :

	PART COR	PARTIAL COR	SIG T
CVP IN MEERDERHEID	-0,044	-0,051	0,486
MEDIAAN INKOMEN	0,437	0,453	0,000
BEVOLKING	0,228	0,256	0,000

Het vastgestelde negatieve verband tussen het gewicht van de CVP in de bestuursmeerderheden en de aanvullende personenbelastingen lost op bij het betrekken van de variabelen mediaaninkomen en bevolking in de analyse.

C. De totale lokale fiscale druk

De totale fiscale druk per inwoner (hier als optelsom van de onroerende voorheffing per inwoner en de aanvullende personenbelasting per inwoner) bedroeg in 1982 4563 F. Het maximum was 9537 F. en het minimum 2585 F. De mediaanwaarde bedroeg 4242 F. In 1986 waren deze waarden opgelopen tot respectievelijk 6977 F., 14085 F., 2677 F. en 6683 F. Tabel VIII spreidt de totale

lokale fiscale druk naar de aanwezigheid van de nationale politieke partijen in de bestuursmeerderheden.

TABEL VIII

Gemiddelde totale fiscale druk naar aanwezigheid in meerderheid of oppositie (1986)

	OPPOSITIE	MEERDERHEID	SIGN F
CVP	6865	7000	0,514
SP	6856	7225	0,080
PVV	7114	7365	0,309
VU	7184	7305	0,661

Uit tabel VIII kan niet besloten worden dat er een verband bestaat tussen de aanwezigheid van de vermelde nationale politieke partijen in de bestuursmeerderheden en de totale fiscale druk. Het verband tussen het gewicht van de vermelde partijen in de bestuursmeerderheden (daar waar ze bestuursverantwoordelijkheid droegen) en de totale fiscale druk ziet er als volgt uit:

	CVP	SP	PVV	VU
CORRELATIE	-0,211	0,184	-0,277	-0,116
SIGNIFICANTIE	0,002	0,036	0,005	0,180

Deze gegevens neigen tot het besluit dat de totale fiscale druk afneemt in functie van het gewicht van de CVP en PVV in de bestuursmeerderheden en toeneemt in functie van de aanwezigheid van het gewicht van de SP in de meerderheden. In tabel IX wordt onderzocht wat van deze verbanden overblijft bij het betrekken van andere achtergrondvariabelen als het totaal gemiddeld inkomen en het bevolkingscijfer in een regressie.

TABEL IX

T-Test op onafhankelijke variabelen

	MULT R	R ²	SIGN F	PART COR	PAR-TIAL COR	SIG T
COLLEGES MET CVP	0,680	0,462	0,000			
GEWICHT PARTIJ				-0,043	-0,058	0,416
TOTAAL INKOMEN				0,456	0,528	0,000
BEVOLKING				0,348	0,429	0,000
COLLEGES MET SP	0,654	0,428	0,000			
GEWICHT PARTIJ				0,157	0,203	0,047
TOTAAL INKOMEN				0,448	0,510	0,000
BEVOLKING				0,321	0,391	0,001
COLLEGES MET PVV	0,708	0,502	0,000			
GEWICHT PARTIJ				-0,119	-0,166	0,127
TOTAAL INKOMEN				0,469	0,554	0,000
BEVOLKING				0,365	0,459	0,000

De waargenomen negatieve verbanden tussen de gewichten van PVV en CVP in de meerderheden en de totale lokale fiscale druk verdwijnen bij het betrekken van de achtergrondvariabelen in de analyses. Enkel inzake het gewicht van de SP in de meerderheden en de totale lokale fiscale druk blijft een positieve relatie over, zij het dat dit verband overschaduw wordt door de invloed van het totaal inkomen in de gemeenten en het bevolkingscijfer. We vermelden reeds de positieve relatie tussen het gewicht van de SP in de bestuursmeerderheden en de reële onroerende voorheffing. Dit verband was sterker dan de thans waargenomen samenhang, zodat de grotere fiscale druk in de gemeenten waar de SP een groot aandeel in de bestuursmeerderheid opneemt toe te schrijven is aan de hogere onroerende voorheffingen.

V. De toename van de lokale fiscale druk

A. De onroerende voorheffing

De gemiddelde reële onroerende voorheffing per inwoner groeide tussen 1982 en 1986 met 48,4% aan. Maximaal werd een aangroei genoteerd van 193,4%, minimaal een afname van 13,9%. De mediaan bedroeg 44%. Tabel X gaat na of ter zake enige differentiatie optrad naar gelang van de aanwezigheid van de nationale politieke partijen in de bestuursmeerderheden²⁴.

TABEL X

Toename van de onroerende voorheffing naar aanwezigheid in meerderheid of oppositie (1982-1986)

	OPPOSITIE	MEERDERHEID	SIGN F
CVP	144,7	150,9	0,123
SP	149,0	147,3	0,672
PVV	152,3	147,3	0,286
VU	153,2	145,1	0,133

Tabel X leert dat geen verband kan aangetoond worden tussen de aanwezigheid van de verschillende partijen in de bestuursmeerderheden en de toename van de onroerende voorheffing. Het in samenhang brengen van het gewicht van elke nationale partij in de bestuursmeerderheid (waar ze aanwezig zijn) en de toename van de onroerende voorheffing openbaarde evenmin een significante relatie.

B. De aanvullende personenbelasting

De aanvullende personenbelasting groeide per inwoner gemiddeld met 61,5% tussen 1982 en 1986. De grootste toename bedroeg 127,8%, de geringste 0,5%, met als mediaan 44,5%. In tabel XI wordt die toename opgesplitst naar de aanwezigheid van de verschillende partijen in de plaatselijke bestuursmeerderheden.

(24) Het meten van de groei van de fiscale druk gebeurde in indexvorm. Index = voorheffing 1986/voorheffing 1982 * 100.

TABEL XI

Toename van de aanvullende personenbelasting naar aanwezigheid in meerderheid of oppositie (1982-1986)

	OPPOSITIE	MEERDERHEID	SIGN F
CVP	165,4	161,1	0,116
SP	159,9	167,5	0,007
PVV	161,4	164,0	0,416
VU	161,8	162,2	0,940

Uit deze gegevens blijkt een samenhang tussen de aanwezigheid van de SP in de bestuursmeerderheden en de toename van de aanvullende personenbelasting, met als correlatiecoëfficiënt 0,165. Om van een daadwerkelijke causale relatie te kunnen spreken zou het logisch zijn dat die toegenomen aanvullende personenbelasting correleert met het gewicht van de SP in de coalities (waarin ze vertegenwoordigd is). Welnu, dit blijkt zo niet te zijn, zoals kan afgeleid worden uit de volgende cijfers:

	CVP	SP	PVV	VU
CORRELATIE	-0,080	0,063	0,091	-0,116
SIGNIFICANTIE	0,136	0,267	0,236	0,180

Het leek ons niettemin aangewezen ook hier het verband tussen de aanwezigheid van de SP in het college en de toename van de aanvullende personenbelasting te controleren met als achtergrondvariabelen het mediaaninkomen, de groei van het mediaaninkomen en het aantal inwoners. We stelden immers een negatief verband vast tussen de toename van de aanvullende personenbelasting enerzijds en het mediaaninkomen. Anderzijds noteerden we een positieve relatie tussen het mediaaninkomen en de toename ervan. Een regressie met deze achtergrondvariabelen als controle leverde een multipel correlatiecoëfficiënt op van 0,469 ($R^2 = 0,220$, Signif F = 0,000) en onderstaande significantieniveaus:

	PART COR	PARTIAL COR	SIG T
SP IN MEERDERHEID	0,124	0,139	0,025
MEDIAAN INKOMEN	-0,264	-0,287	0,000
GROEI MEDIAAN INKOMEN	0,228	0,250	0,000
BEVOLKING	0,200	0,221	0,000

Uit deze cijfers blijkt dat de invloed uitgaande van de aanwezigheid van de SP in de meerderheid weliswaar verzwakt door toedoen van de achtergrondvariabelen, maar niettemin significant blijft.

C. De totale fiscale druk

In vergelijking met 1982 steeg de gemiddelde totale fiscale druk per inwoner met 54,1%, de maximumstijging bedroeg 124,1%. In één geval daalde de lokale

fiscale druk met 0.9%. De mediaan van de stijgingspercentages is 53,3%. Tabel XII spreidt de toegenomen fiscale druk naar betrokkenheid in het bestuur van de verschillende nationale partijen.

TABEL XII

Groei van de totale fiscale druk naar aanwezigheid in meerderheid of oppositie (1986)

	OPPOSITIE	MEERDERHEID	SIGN F
CVP	154,9	154,6	0,898
SP	153,9	156,1	0,389
PVV	155,7	155,2	0,862
VU	155,8	153,2	0,442

Uit tabel XII kan besloten worden dat er geen verschil optreedt inzake de toegenomen lokale fiscale druk en de aanwezigheid van de verschillende nationale partijen in de meerderheden. Het correleren van het gewicht van de vermelde partijen in de bestuursmeerderheden met de toename van de totale lokale fiscaliteit leverde evenmin een verband op. Hieruit kunnen we besluiten dat noch de aanwezigheid noch het gewicht van de verschillende partijen in de meerderheden een significante invloed uitoefende op de totale toegenomen lokale fiscale druk.

VI. De kiezer en de lokale fiscaliteit

In de aanhef van deze bijdrage veronderstelden we dat het toegenomen belang van de eigen gemeentelijke fiscaliteit bij de burger een grotere waakzaamheid zou teweegbrengen tegenover het gemeentebeleid en in het bijzonder tegenover de financiële en fiscale aspecten ervan. Als sanctioneringsmiddel tegenover een als overdreven ervaren fiscale druk beschikt de burger over zijn stem tijdens de gemeenteraadsverkiezingen.

In die optiek kan worden verwacht dat de scores van de politieke partijen die beleidsverantwoordelijkheid droegen in de uittredende lokale legislaturen een negatief verband vertonen met de toegenomen fiscale druk. Eventueel, zo luidt de verwachting, kunnen de oppositiepartijen daarvan de vruchten plukken.

A. De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988

Vooraleer in te gaan op de relatie tussen de toegenomen fiscale druk en het resultaat van de politieke partijen tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988 leek het ons aangewezen de verkiezingsuitslagen te spreiden naar betrokkenheid in de uittredende legislatuur²⁵. Dit geschiedt op twee wijzen. In de eerste plaats gaan we na hoe het aantal gemeenten waar elke partij winst of verlies boekte, varieert met de aanwezigheid in de uittredende meerderheden. In tabel XIII wordt per partij het procentueel aantal gemeenten weergegeven waar voor-

(25) J. ACKAERT, Een verkiezing om vlug te vergeten. Hoe Vlaanderen op 9 oktober 1988 stemde. In: *De Nieuwe Maand*, 1988, nr. 10, blz. 24-29.

uitgang geboekt werd²⁶. Daarnaast berekenden we voor elke partij een index die gebaseerd is op de verhouding tussen het procentueel stemcijfer van 1988 en 1982, vermenigvuldigd met honderd, opgesplitst naar meerderheid- of oppositierol tijdens de uittredende lokale legislatuur.

TABEL XIII

Verkiezingsresultaten 1988-1982 naar positie tijdens de uittredende legislatuur

	PROCENTUEEL				INDEX PROCENTUEEL STEMCIJFER			
	AANTAL GEVALLEN WINST				(1988/1982)			
	MEERDERHEID	OPPOSITIE	TOTAAL	SIGNIF	MEERDERHEID	OPPOSITIE	TOTAAL	SIGNIF
CVP	52,6	32,2	46,1	0,006	101,4	96,9	99,9	0,068
SP	51,5	39,4	44,0	0,077	104,1	96,5	99,4	0,022
PVV	65,0	62,4	63,5	0,835	112,6	122,0	117,8	0,154
VU	31,0	18,0	22,8	0,092	92,7	83,1	86,6	0,075

Uit deze tabel blijkt een verband tussen de aanwezigheid in de meerderheid tijdens de uittredende legislatuur van de CVP en de SP enerzijds en de resultaten door deze partijen behaald op 9 oktober 1988. Verder valt de afwezigheid op van een dergelijke significante relatie inzake de PVV en een bijzonder zwak verband in het geval van de VU.

B. De invloed van de factor fiscaliteit

Tabel XIV gaat na of naar gelang van de aanwezigheid van elke partij in de meerderheid of oppositie de winst- of verliescijfers een verband vertonen met de toegenomen lokale fiscale druk. Daartoe correleerden we de index van de procentuele stemcijfers (1988/1982 * 100) met de index van de toegenomen fiscale druk.

TABEL XIV

Correlaties tussen verkiezingsresultaten en toegenomen fiscale druk

	MEERDERHEID		OPPOSITIE	
	CORRELATIE	SIGNIFICANTIE	CORRELATIE	SIGNIFICANTIE
CVP	-0,0228	0,377	-0,0737	0,240
SP	0,1396	0,085	0,1002	0,098
PVV	-0,0178	0,436	-0,0418	0,326
VU	0,0062	0,481	-0,0475	0,299

(26) Voor alle duidelijkheid stippen we aan dat de CVP in twee gevallen een status-quo behaalde, eenmaal vanuit de meerderheid, eenmaal vanuit de oppositie.

Uit deze tabel kan besloten worden dat geen enkel verband optreedt tussen de resultaten van elke partij op 9 oktober 1988 en het fiscaal gedrag in de gemeenten waar ze aan de verkiezingen deelnamen.

VII. Besluit: de smalle lokale politieke ruimte

A. De relatie politiek - fiscaliteit

De hoogte van de lokale fiscaliteit kan niet verklaard worden door de aan- of afwezigheid van bepaalde politieke partijen in de colleges van burgemeester en schepenen. Anderzijds is het zo dat de hoogte van de lokale fiscaliteit wel varieert met het aandeel van de SP in de lokale meerderheden in die gemeenten waar de SP bestuursverantwoordelijkheid draagt. Dit verband tussen de hogere fiscale druk en het gewicht van de SP in de meerderheden spitst zich toe op de onroerende voorheffing, niet op de aanvullende personenbelasting. Die vastgestelde relatie is niet de enige en sterkste verklaringgrond voor de hoogte van de lokale fiscaliteit. Het gemiddeld inkomen per inwoner en het inwonersaantal oefent een aanzienlijk grotere invloed uit op de hoogte van de totale fiscale druk.

Tussen de scores van de SP tijdens de gemeenteraadsverkiezingen (10 oktober 1982) en het mediaaninkomen (per belastingsaangifte aanslagjaar 1982) – waar de invloed van extreme waarden in de berekening geringer is – stellen we geen significant verband vast, maar wel tussen de SP-score en het gemiddeld inkomen (per belastingsaangifte 1982). Het verband loopt licht negatief ($R = -0,1257$, $p = 0,020$). In tegenstelling tot het mediaaninkomen per aangifte wegen de extreme waarden van de inkomensverdeling meer door in het gemiddeld inkomen, zodat we kunnen stellen dat de SP minder aanhang verwerft in de gemeenten met een groot aandeel hoge inkomensgroepen. Uit verkiezingsonderzoek blijkt overigens dat het aandeel van de mannelijke arbeiders, bedienden, lagere ambtenaren en mannen zonder beroep in het kiezerskorps van de SP boven het algemeen gemiddelde ligt²⁷. Voor het beleid betekent dit meer aandacht (en dus uitgaven) voor sociaal beleid.

Een vroeger onderzoek bevestigt dit door te wijzen op een positief verband tussen socialistisch bestuur en grotere totale uitgaven vanwege de gemeenten ($R = 0,152$, $p < 0,001$). Dit verband liep door over bepaalde uitgavencategorieën (b.v. sociale zekerheid), maar niet over allen²⁸. Een recent onderzoek in Wallonië toonde aan dat de variabele politiek niet volledig mag verdrongen worden in een verklaringsschema van de sociale uitgaven van de gemeenten maar bleef stilstaan bij de vraag of deze variabele geen andere (sociale) achtergrondvariabele verbergt die op haar beurt de factor politiek verklaart²⁹.

(27) M. SWYNGEDOUW, J. BILLIET, Stemmen in Vlaanderen op 13 december 1987. Een statistische analyse. In: *Res Publica*, 1988, nr. 1, blz. 44.

(28) M. AIKEN, R. DEPREE, The urban system, politics and policy in Belgian Cities. In: K. NEWTON (ed.), *Urban political economy*. London, 1981, blz. 105.

(29) B. ADNET, P. DE BUCQUOIS e.a., Comparaison des budgets sociaux de communes belges francophones. In: *Cahiers de la Faculté des Sciences Economiques et Sociales de Namur* (Série Recherche), 1987, nr. 77, blz. 34-35.

Alles bij elkaar heeft de factor politiek een gering impact op het fiscaal gedrag van de gemeenten. Bij de voorbereiding van deze bijdrage gingen we trouwens vruchteloos op zoek naar een verband tussen de coalitievorm en het fiscaal gedrag. We mogen daarenboven niet uit het oog verliezen dat de toename van de *totale* fiscaliteit tussen 1982 en 1986 in geen enkel geval in verband kan gebracht worden met de factor politiek. Slechts in een deelaspect van de toename van de lokale fiscale druk, met name de aanvullende personenbelasting, stelden we een gering verband vast met de aanwezigheid van de SP in de bestuursmeerderheden. De veronderstelling dat het toenemend aandeel eigen lokale fiscaliteit de zgn. fiscale illusie zou verminderen en bijgevolg de politici gevoelig zou maken voor dit thema gaat niet op. Deze vaststelling sluit aan bij een ander Waals onderzoek dat de politieke invloed op het gemeentebestuur volledig van de hand wees³⁰. Tot soortgelijke besluiten kwamen W. Moesen en J. Vanneste, zij het dat zij de aanwezigheid van de linkse partijen in de gemeenteraad als politieke variabele namen en niet in de bestuursmeerderheden³¹. Een studie over het gemeentebestuur in Italië toonde aan dat partij-invloeden op het gemeentebestuur variëren met de functies, het sterkst zijn in huisvesting en onderwijs en het geringst in de belastingen³².

Wijst bovenstaande definitie op een totale afwezigheid van de factor ideologie in het gemeentebestuur? Het antwoord hierop is bijzonder genuanceerd. Onderzoekers leiden de ideologische dimensie vaak af uit kwantitatieve gegevens, minder uit kwalitatieve. De kwantitatieve benaderingen wijzen inderdaad op een geringe ideologische impact³³. Naast de studies over het financieel beleid van de gemeenten wordt b.v. ook vastgesteld dat de aansluiting van de gemeenten bij (gemengde of zuivere) energie-intercommunaales in Vlaanderen geen variatie vertoont naar de betrokkenheid van bepaalde partijen in de lokale coalities³⁴.

Inzake de politieke invloed op kwalitatieve aspecten van het beleid is heel wat minder onderzoek verricht. Een studie over het lokaal beleid inzake ontwikkelingssamenwerking wees de factor politiek niet af, zij het dat de invloed ervan afhangt van omgevingsvariabelen³⁵.

Hoe kan deze geringe politieke impact op kwantitatieve beleidsaspecten verklaard worden? P. De Grauwe verklaart zijn merkwaardige onderzoeksresultaten over de nationale coalitiesamenstelling en de Belgische begrotingen in verschillende fasen³⁶. We passen een aantal toe op de lokale fiscaliteit. Als sluitstuk gebruikt De Grauwe de hypothese van de mediaan kiezer. De politieke overheid zou in die optiek streven naar een realisatie van de aspiraties van de kiezer die zich in

(30) V. GINSBURGH, P. PESTIEAU, Politiques et budgets communaux. In: *Courrier Hebdomadaire*, 1980, nr. 879, blz. 16.

(31) W. MOESEN, J. VANNESTE, *a.w.*, blz. 639.

(32) R.C. FRIED, Communism, urban budgets and the Two Italies: a case-study in comparative urban government. In: *The Journal of Politics*, 1971, nr. 4, blz. 1049.

(33) B. PIJNENBURG, *a.w.*, blz. 331.

(34) J. ACKAERT, Zes magere jaren dorpspolitiek. In: *De Nieuwe Maand*, 1988, nr. 6, blz. 33-34.

(35) L. LEYS, *Het gemeentelijk beleid in Vlaanderen inzake ontwikkelingssamenwerking*. Brussel, 1985, blz. 88.

(36) P. DE GRAUWE, De politieke economie van de overheidsuitgaven in België (1960-1983). In: *Res Publica*, 1985, nr. 2-3, blz. 281-283.

het centrum bevindt. Die hypothese hanteren inzake lokale politiek is moeilijk. Het is zeer de vraag of lokale kiezers zich inzake gemeentebestuur kunnen positioneren op een 'links-rechts' as. Een ander verklaringsmodel wordt geboden door het begrip 'inertie'. Dit zou inhouden dat de politieke hegemonie de duimen moet leggen voor de macht van de overheidsadministratie en bijgevolg over weinig 'politieke' ruimte beschikt om het beleid bij te sturen of om te buigen. Deze hypothese toepassen op het gemeentebestuur gebeurt niet probleemloos. De afstand tussen de politieke bewindslui en de ambtenarij is (met uitzondering van de grote steden) niet zo groot.

Een andersoortige verklaring relateert tevens de impact van de politiek maar stelt de aanwezigheid en activiteit van drukingsgroepen op de voorgrond. Georganiseerde groeperingen zouden er op lokaal vlak vrij succesvol in slagen hun preferenties door te drukken op het gemeentebestuur³⁷. Deze carte-blanche kan mede veroorzaakt worden door de finaliteit van de aanwezigheid van politieke partijen op lokaal vlak. De nationale politieke partijen lijken hun aanwezigheid ter plaatse in de gemeenten meer te gebruiken voor het uitbouwen van logistieke steunpunten met het oog op het nationaal politiek bedrijf dan om hun ideologische desiderata uit te voeren³⁸.

Uiteindelijk is de beperkte ideologische factor in het beleid de resultante van de wijze waarop lokale coalities worden gevormd. Lokale coalitievorming geschiedt immers niet op grond van voorspelbare rationele spelregels³⁹. Daarenboven is de samenstelling van lokale meerderheden niet de afspiegeling van de ideologische raakpunten tussen de betrokken partijen⁴⁰.

B. De kiezer en de lokale fiscaliteit

De toegenomen fiscale druk laat geen sporen na in de verkiezingsuitslagen van 9 oktober 1988. Suggesteren dat de kiezer zich in zijn stemgedrag laat leiden door het fiscaal beleid in de gemeenten impliceert de veronderstelling dat het programma een grote rol speelt in het stemgedrag. Een enquête in 10 Vlaamse gemeenten bij 2266 kiezers toonde echter aan dat nog geen vijftig procent van de kiezers beweert zich in het stemgedrag te laten leiden door programmatische motieven. Factoren als dienstbetoon en traditie scoorden aanzienlijk hoger.

Gevraagd naar hun beleidspreferenties vermeldde 9% van de respondenten het voeren van een gezond financieel beleid⁴¹. Als absoluut cijfer is dit percentage vrij gering; vergeleken met de andere items scoorde dit aspect van het beleid vrij hoog.

(37) E. SCHOKKAERT, *Preferences and demand for local public spending*. Leuven, 1986, blz. 25.

(38) J. ACKAERT, Nationale schaduwen over de gemeentepolitiek. In: *Kultuurleven*, 1988, nr. 7, blz. 630-633.

(39) B. PIJNENBURG, Political parties and coalitional behaviour in Belgium: the perspective of local politics. In: *European Journal of Political Research*, 1987, nr. 1, blz. 55.

(40) S. BOUTE, De vorming van coalities in de Belgische gemeenten. In: *Tijdschrift voor sociologie*, 1988, nr. 1-2, blz. 171.

(41) De gegevens komen uit een niet-gepubliceerde enquête van IPOVO, uitgevoerd in de periode augustus-december 1987.

Tegenover dit gegeven staat het feit dat de kennis van de lokale fiscaliteit bij de kiezers vrij beperkt is. Ongeveer de helft weet niet wat ze als gemeentebelastingen betaalt⁴².

Dit leidt evenwel niet tot het besluit dat de gemeentekiezer geen kennis in zich draagt over de gemeente. Die kennis is meer persoonsgeoriënteerd dan beleidsgeoriënteerd. Meer dan 90% van de ondervraagden wist wie burgemeester in de gemeente is. Dezelfde enquête beschreef de 'ideale kandidaat' voor de gemeenteraadsverkiezingen als iemand die vooral gericht is op zijn onmiddellijke omgeving en minder op zijn partij⁴³. Die 'personalisering' van de gemeentepolitiek kwam ook tot uiting in een onderzoek dat aantoonde dat bij de gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober 1976 75.8% van de geldig uitgebrachte stemmen voorkeurstemmen waren, wat bijna 25% meer was dan bij de kamerverkiezingen⁴⁴.

Summary: taxes and politics at the local level in Flanders

Due to the financial crisis of the Belgian central administration and the financial difficulties of local government, municipal taxes are gradually taking a higher place in the rank of municipal income sources. One could expect a differentiation between the presence of some political parties in the board of mayor and aldermen (the local majority) on the one hand and the burden of taxation (and its amount of increase) on the other hand. Concerning this amount of increase, the data showed no evidence to prove that differentiation in the Flemish municipalities. Still we noticed a small variation in the burden of taxation according as to the weight of the socialist group within the local majority. Nevertheless factors as population and the level of mean income in the municipalities were more important to explain the burden of taxation. The results of the municipal-council elections of 1988 are not affected by the increase of the local burden of taxation.

(42) B. HEYNDELS, Fiscale perceptie bij de gemeenteraadsverkiezingen. In: C.E.M.S.-papers, 1988, nr. 231, blz. 8.

(43) IPOVO, a.w..

(44) W. DEWACHTER, Het effect van de samenvoeging van gemeenten op de gemeenteraadsverkiezingen. In: Res Publica, 1982, nr. 3-4, blz. 454-455.